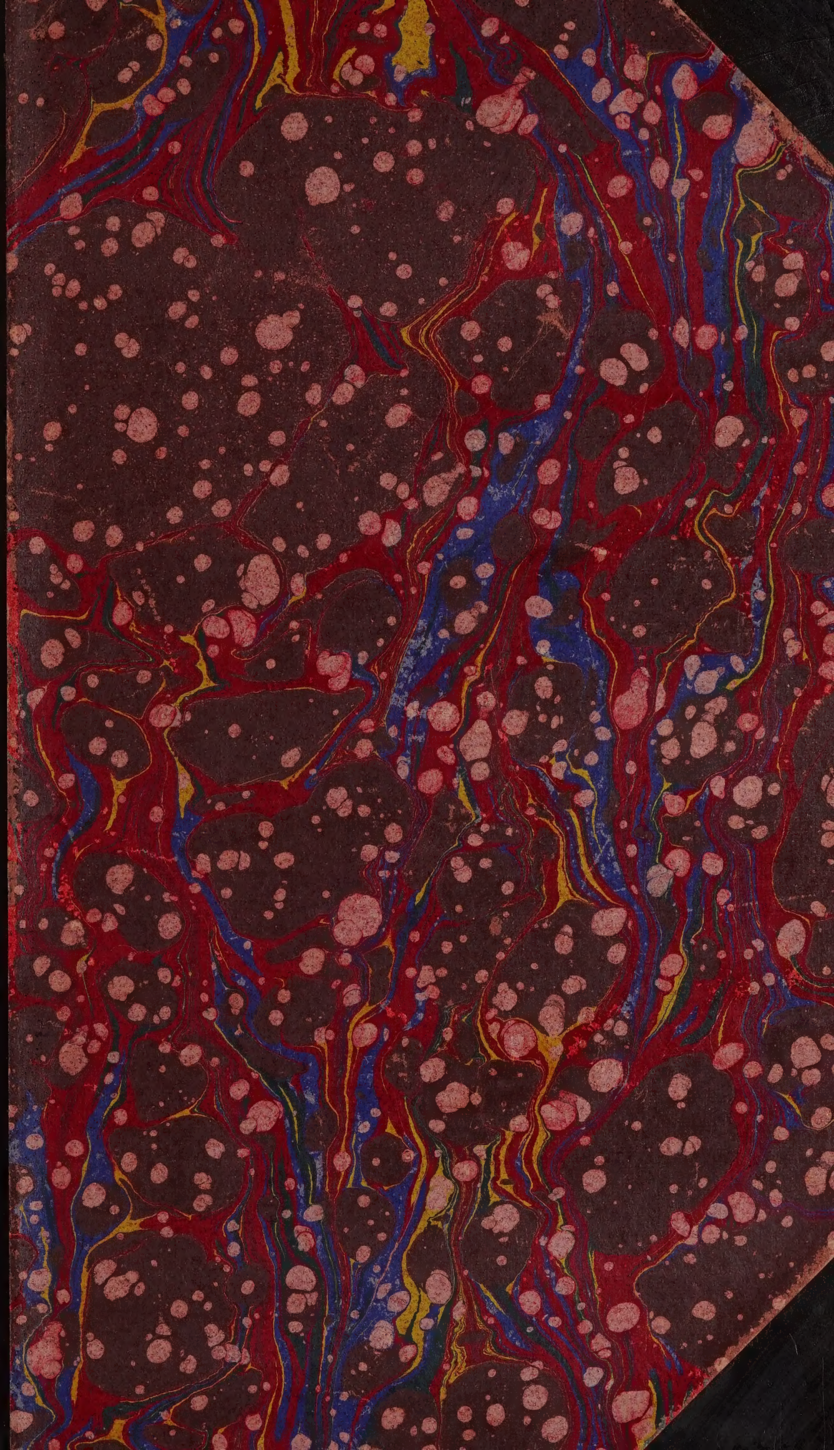

MICHAELIS FRIDERICI LOCHNERI

ARCHIATR. CAESAR.

SCHEDIASMA

DE

PHTHIRIASI CORDIS

PLINII VALERIANI.

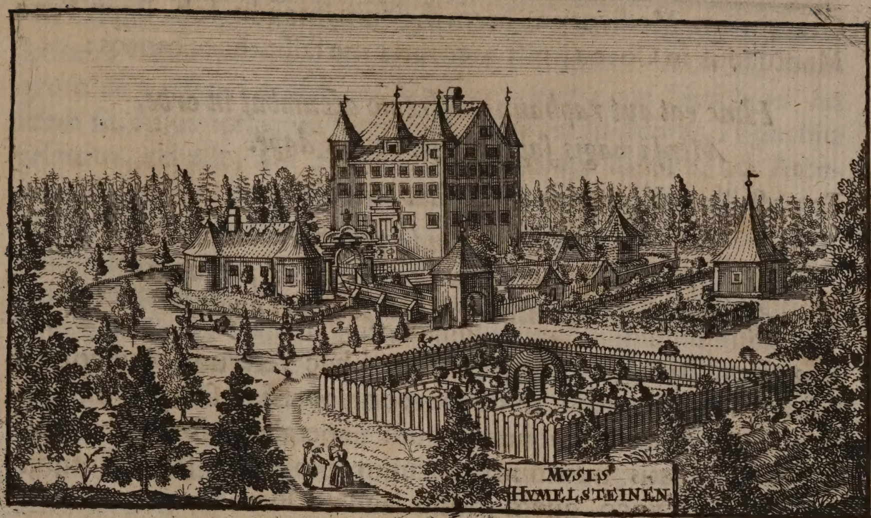
AD

VIRVM EXCELLENTISSIMVM

DN. D. IOSEPHVM LANZONVM

PROTO - MEDICVM ET PROFESSOREM FERRARIENSEM.

LIBRARY
INSTITUTE

Tio literato ex praxeos taediis, Musisque meis Humelsteinensibus aliquantisper vacantem, adiit amicorum par ingenio et moribus charissimum, partim ut praesentes praesenti salutem dicerent, partim ut loci genio perquam amoeno tantisper mecum fruerentur.

Invenerunt adhuc in mensa frugalis prandioli reliquias, interque has raphani sive potius radicis vel radiculae Columellae portiunculas sale conspersas, ori gratius quam naribus obsonium. Hiscine dapibus, amicorum alter inquit, prandium claudis an incipis? priscis enim temporibus, cum pane ante cibum urbani homines illo vescebantur, Galeno Pergameno teste, alvi subducendi gratia: Dioscorides autem credidit, a cibo assumtum concoctioni conferre; praesumptum vero, cibum in stomacho suspendere, quod a Galeno tamen refellitur. In quam

Graecorum Medicorum litem digitum intendit Joh. Bapt. Fiera Mantuanus in Coena, nisi memoria me fallit, haec canens:

Hinc eat aut raphanus postremo accumbat in orbe,
Mensa magis sapida si sit onusta dape.

Et post illum Khuenius in Zodiac. Medicinae:

- - - - - sumenda peracto
Illa cibo est, ut eam melius per membra, per artus
distribuat; praesumta cibum suspendit et angit.

Regessit ad haec alter: Seposita omni hac veterum Medicorum de raphani comedendi tempore controversia, semper missum faciendum reputo, tanquam cibum illiberalem, stomacho gravem, cruditatis nutritium, flatuum genitorem fertilissimum. In subsidium voco, quem modo laudasti Fieram:

In caput et dentes, limosaque igne in ocellos
saevit, et hinc stomachus nauseat assidue.

Pestis est insuper narium spirans mephitim, ut in veriverbium abierit. Sic enim Diodorus Synopensis foedam parasitorum adulationem taxans locutus est:

- - Οἷς ἐπειδὴ προσερύγοι
Ραφανίδα, καὶ σαπρὸν σίλουρον καταφαγὼν,
Ἴα καὶ Ῥόδ' ἔφασαν αὐτὴν ἠρισικέναι.

Quibus in faciem si quis ructet, radicula, (sive raphano) *vorata, aut siluro putri, violam ipsam vel rosam dicent pransum esse*; quibus teterrimum hujus edulii odorem Poëta suggillat. Vt taceam infamem illam τοῦ ῥαφανισμοῦ poenam, turpibus cinoedis et adulteris decretam, ob vim raphani aphrodisiacam. Et cum hinc inde adhuc plura, ut inter amicos fieri solet, disputassent, meam tandem ambo sententiam exposcunt.

Tum

Tum ego in raphani effusus laudes, tanto apud antiquos honore fuisse affirmo, ut Moschion, Graecus Auctor, integrum *de raphano* volumen scripsisse dicatur; qui Moschion, an idem sit, cujus scriptum *inter Gynaeciorum scriptores* a Spachio relatum, vel ille, qui *de Hieroclis Syracusii nave* apud Athenaeum scripsit, sub judice lis est. Nec capio, cur vir quidam eruditissimus, contra omnem codicum lectionem, Marcionem Smyrnaeum, qui *de simplicium effectibus* scripta reliquit, substituat. Dicebatur veteribus Medicis ῥαφανὶς, quod ex Dioscoride, Theophrasto et Galeno patet; posteriores raphanon vocarunt. Attici brassicam pariter ῥάφανον nominarunt; unde Plinio erroris creberrima ansa; quippe qui variis in locis raphanum cum brassica confudit, illi tribuens, quae veteres de brassica credidere. Quod vice versa ab aliis factum, qui ad raphanum pertinentia brassicae vendicarunt.

Contra fungorum et boletorum venenum assumtum, salutarem raphani usum commendat

- - - fungi cui cura Nicander

in Alexipharmacis, cujus haec sunt verba:

> Ἀλλὰ ἢ ῥαφάνοιο πόροις σπειρώδεα κόρσην
> Ἤ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδικα κολούσας.

Quae Anonymus sic vertit:

> *Tu contra raphani sinuosum corpus, et acris*
> *Concede excisum rutae de cespite ramum.*

Ad quem locum Scholiastes pro ῥαφάνῳ, brassicam accipiendam esse notat: δίδου τὸν καυλὸν, ἤτοι τὴν κεφαλὴν τῆς κράμβης, τουτέστι τὸν ἀσφάραγον. ἐπειδὴ ῥαφάνας τὴν κράμβην φησίν. Εὔχρηστον γὰρ πρὸς ἀντιπάθειαν. *Exhibe caulem, seu cymam, i. e. turionem brassicae. Quippe raphanum brassicam dicunt: utilis enim ex antipathia.* Fallitur tamen et fallit bonus vir, et dum nimium Atticus videri vult, in errorem non levem impingere videtur. Clar. Avantio Not. in Fierae Coenam p. 146. id quod pluribus probat, ostendens, pro-

 prium

prium et ſpecificum fungorum antidotum non braſſicam, ſed raphanum revera eſſe. Dioſcorides τοῖς ὑπὸ μυκήτων πνιγομένοις, *iis qui a fungis ſtrangulantur*, auxiliari ſcribit. Galenus quoque adverſus malos fungos ῥαφάνες ὠμὰς, *radices crudas*, copioſe dari jubet. Vt Celſum omittamus L. 5. c. 17. Scrib. Largum cap. 198. Avicennam libr. 4. Fen. 6. Tract. 1. cap. 10. aliosque plurimos, qui in dictorum confirmationem adduci poſſent. Caeterum et hic meminiſſe juvabit ῥαφανοίδον κάταγμα, ſive facturam *raphani modo factam*, quae fit oblique ſecundum craſſitiem oſſis tantum, quam Paulus a patria Aegineta dictus alicubi deſcribit.

Ex Androcydis mente contra ebrietatem praeſumptus, optimus ejus evadit averruncus. Et quod omnia hactenus dicta ſuperat, in templo Apollinis Delphico adeo caeteris cibis praelatus raphanus, ut ex auro dicaretur, beta ex argento, rapum e plumbo, ut Auctor eſt *Plinius libr. XIX. cap. V.* Et ſequiori pariter ſexui, venuſtatis et elegantiae ſemper ſtudioſiſſimo, gratiſſimus raphanus non equidem ob odorem, quo caſtoreum, aſam foetidam, aliaque virulenta, foeminis tamen grata vincit effluvia, ſed quod ex divini Coi noſtri effato *libr. 2. de morb. mulier.* capillorum defluxum cohibeat: Et Poëta huic raphanum amicum eſſe canit, quae

- - - *amat aeternas foemina pulcra comas.*

Hiſtoriae naturalis promus condus modo a nobis laudatus, ab Aegypti regibus edoctus, *Phthiriaſin cordis* hoc raphani remedio abigi poſſe ſcribit.

Repoſuit amicus, quale nobis producis incognitum hucusque morbi monſtrum: nec enim hoc de malo audivi unquam, nil apud Plinium legi, ac praecipui clinicorum hujus dememinere morbi, nec pediculi cordis a quoquam, niſi forte per ſomniorum deliria, obſervati. Forte eodem ſenſu dicitur *phthiriaſis cordis*, quo *ſcabiem cordis* appellavit prudentiſſimus Prudentius Periſteph. Hymn. 2.

Quisquis tacendi intemperans
ſilenda prurit pandere,

vexa-

vexatur et ſcalpit jecur
ſcabiemque cordis ſuſtinet.

Quae verba poſt plures vanas conjecturas interpretatur Veſontinus Archiater in *Daedalmat.* de illis, qui tacere nequeunt, ſed veluti pruriunt, ut ſilenda prodant, hocque ipſo ſimiles mala ſcabie laborantibus, qui vix ſe continere poſſunt, quin univerſum corpus ſcalpant.

Cui tum ego per jocum, nonne reperta hominum corda ſuperficietenus pilorum foetura obvelata, quale in Ariſtomene Meſſenio obſervatum teſtatur Plin. libr. XI. cap. 37. et Val. Maximus libr. VIII. qui cor ejus hirtum ab Athenienſibus viventi adhuc exſectum tradit, quod ab Lacedaemoniis factum fuiſſe Pauſan. in Meſſen. Stephanus Byzantinus verbo Ἀνδανία ex Herodoto, Plutarcho et Rhiano unanimi conſenſu pronuntiant. Firmat hoc in Hermogene Graeco Cael. Rhodigin. libr. IV. cap. 16. Hirſuta veterum corda ſtabiliunt noſtris ſeculis propiora exempla. In latronibus inſignibus ſe vidiſſe teſtatur Anton. Muret. Var. Lect. libr XII. cap X. Beniven. de abd. rer. cauſſ. 83. Amat. Cent. VI. c. 65. Bonet. Sepulchret. lib. II. ſect. VIII. obſerv. 37. et tandem Ephem. N. C. Dec. III. Ann. V. et VI. p. 251. Quis abſurdum quid protulerit, ſi pediculos pariter in hac piloſa cordis ſylva nidulari crediderit? Cum ex riſu jocum judicarent, quomodo revera ſe res cum phthiriaſi cordis habeat, urgent ſenſaque animi expoſcunt. Ajo igitur, quid revera de morbo hoc paucis cognito, ſentiam, plane quae de illo nota mihi et notata aperiam. Si vos capiat veterum Medicorum, qui morborum condiderunt Hiſtorias, auctoritas, Plinium vobis produco Valerianum dictum, Empiricum Marcello adhuc vetuſtiorem, quippe a quo inter Medicos antiquos recenſitus. Comenſem alii faciunt, quos inter Fumanellus libr. de Morb. in urin. viis: alii familiae illuſtriſſimae Pliniorum Caeciliorum in Veronenſi et Novo-Comenſi agro vendicant: alii Gallum credidere, aliam alii tribuere patriam. Doctiſſimus Medicorum Reineſius credit, nil quicquam prohibere, ſi Inſcriptio Gruteriana huic tribuatur:

D. M. C.
PLINII VALERIANI
MEDICI
QVI VIXIT ANN. XXII.
M. VI. D. V. PARENTES.

Operis ab ipso conscripti titulus est: *de re medica lib. V.* seu ut alii legunt: Ευποριστῶν sive *facile parabilium medicamentorum opus.* Ejus de Febribus liber, qui collectioni Venetae de febribus insertus, e pentateucho volumine est excerptus. Nimis in hunc scriptorem iniquus Mercurialis *de art. Gymnast.* qui futilem et barbarum scriptorem Plinii nomine superbire indignatur; adversus quem Valeriani causam egit Nobilissimus Barthius Advers. p. 283. et Reinesius Var. Lect. libr. II. cap. VIII. qui multa in illis libris imputata esse ait, quae suorum seculorum stribliginem ornatissimae et castigatae satis latinitatis scriptori adfricuerint, et interpolatores ex Arabum medicina et linguis popularibus plurima huic Auctori, ejectis interdum melioribus, infarsisse putat.

Ethnicum hunc Auctorem profitenti Barthio, contradixit primo Reinesius: mox tamen mutata sententia, cum nec vola nec vestigium χριστιανισμȣ̃ in toto opere extet, superstitiosorum autem plurima, Barthii opinioni pariter accessit, quod etiam probat Leydensis Academiae doctissimus quondam Praeco le Moine in erudit. diss. *Jebova Justitia nostra.* p. 47.

Neque hoc diffitendum, Plinii Majoris libros, Valerianum strenue exscripsisse; unde nomen forsan sortitus, et eo magis plagiarii titulum (inter quos optimo jure ab Excellentiss. Fabricio in Decad. Decad. Plag. refertur) mereri videtur, quod cum non paucos a Plinio majore indicatos Auctores alleget, ejus tamen tanquam fontis, ex quo hauserat, plane dememinerit, nec verbulo unquam mentionem ejus fecerit. Aliquid tamen utilitatis in Majorem Plinium, ex hoc minoris sive Valeriani plagio redundare,

dare, ex hac ipſa cordis phthiriaſi probabimus; exhibito prius loco ipſo ex ejus libr. IV. de re medic. c. I. Edition. Colon.

Nam de raphani virtutibus diſputans: *Contra phthiriaſin*, inquit, *ſuccus ejus adhibetur, qui ſolus poteſt tenuitate ſubtili ad imi corporis liniamenta cor penetrare. Aegyptii enim reges, quibus erat ſtudium, ſcrutari corpora mortuorum, et cauſas valetudinum, occulta fide recognoſcere, in corde ipſo naſci ejusmodi vitium prodiderunt.*

Jungimus huic Plinii Majoris textum libr. XIX. Hiſtor. natur. ſect. XXVI. p. 588. Edit. Harduin. *Tradunt et praecordiis neceſſarium hunc* (nempe raphani) *ſuccum, quando phthiſin cordi intus inhaerentem, non alio potuiſſe depelli compertum ſit in Aegypto, regibus corda mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecantibus.* Patet inde in omnibus editis Plinii libris legi *phthiſin cordis*, hoc eſt, ut Harduinus pariter interpretabatur, *tabem*, quippe qui morbus huic loco aptius congruere videretur. Tandem ingenue fateri coactus eſt eruditiſſimus Plinii Editor, ultra citatum a nobis Plinii Valeriani locum in MSt. Reg. I. *tiriaſin*, in Reg. MSct. 2. *phthiriaſin* diſerte legi, ut de vera reſtitutione loci, ope plagiarii non ſit ulterius dubitandum.

Maximus ſcrupulus haeret circa cordis pediculos, nulla ſcriptorum auctoritate firmatos, nuſpiam unquam repertos, ac deſcriptos. Sed ſciendum, turpiſſimum illum affectum, quem φθειρίασιν Graeci appellant, quantum, teſte incomparabili *Welſchio de Ven. Medinenſ. cap.* 2. ex hiſtoriis colligitur, videri duplicem. Vnus quidem, ſi magna pediculorum copia in corpore vel ejus parte aliqua prognata, et cutem depaſcitur et carnem. Alter, ſi animalcula inuſitatae formae, et vermibus proprie dictis ſimillima, aut etiam veri vermes in corpore generantur, qui affectus in genere *phthiriaſis*, ſi totum corpus occupet, pariter vocatur, vel ſi tantum in ejus parte aliqua propullulent, e. gr. in corde, tunc *Cordis* dicitur *phthiriaſis*. Quippe φθεῖρες non ſolum pediculos, ſed et alia denotant reptilia et animalcula; et φθεὶρ pro θὴρ apud Euſtathium. Hinc Pherecydis

mor-

morbus, quem phthiriasi periisse plurimi volunt, ab *Aeliano var. Histor. libr. V. cap.* 2. per vocem θηριώδη *sudorem beluinum* exprimitur, cum potius vertendum esset, *vermiculosum* sive *vermibus scatentem.* Sic in Strabonis de Acridophagis loco Geogr. libr. XVI. ἀπὸ θηριωμένης αὐτῶν τῆς σαρκὸς, a Xylandro aliisque vertitur: *eorum carne in ferina mutata*; rectius vertit Cl. Welschius: *carne ipsorum in vermiculos sive animalcula mutata.* Nec aliud quid ἀποθηρίωσις Acridophagorum apud Diodor. Sicul. L. III. c. 3. Θήρια enim apud Hippocratem non uno in loco vermes sive interaneorum animalcula significant. Et Dioscorides libr. III. 163. λεπτὰ θήρια vocat insecta, Sarracenus vertit, *minutas bestiolas,* et jam ante illum Janus Cornarius. Ad haec respiciens Plinius libr. VII. 52. Edit. Harduin. p. 84. statuit: *Morborum tam infinita est multitudo, ut Pherecydes Syrius copia serpentum e corpore ejus erumpente exspiraverit.* Consentit Apulejus Florid. XV. *Eum Pythagoras magistrum coluit, et infandi morbi putredine in serpentium scabiem solutum religiose humavit.* Serenus Sammonicus serpentes hos Pherecydis *animalia tetra* vocat:

Sed quis non paveat Pherecydis facta Tragoedi,
Qui nimio sudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.

Vel ut eundem morbum in Monarcha, cujus nomini parco, per *vermiculorum gregem* expressit festivissimus Belgarum Poëta:

Occidit a foeto rosus grege vermiculorum,
Carnificesque suos miserando corpore pavit.

Dalechampius ut Plinium cum reliquis Graecis scriptoribus, qui Pherecydem phthiriasi periisse scripserant, conciliet, non vulgares pediculos, sed ignotum genus latius, quos pediculos communiter ferales esse vult, et ex Graeca vocula ἑρπετὰ Plinii serpentes detortos esse; et quidem videntur ipsi hoc pediculo-

culorum genus, ab Ariſtotele jam deſcriptum *Hiſt. Animal. libr. V. cap.* 31. ἔστι γένος φθειρῶν, οἱ καλοῦνται ἄγριοι καὶ σκληρότεροι τῶν ἐν τοῖς πολλοῖς γιγνομένων. εἰσὶ δὲ οὗτοι δυσαφαίρετοι ἀπὸ τοῦ σώματος. *In pediculorum genere ſunt, qui vocantur feri; vulgaribus duriores, quique difficilius e corpore eximuntur.* Caelius Aurelianus, qui ſolus e methodicorum ſecta nobis ſupereſt, *Chronic. morb. libr. IV. cap. II. p.* 497. Edit. noviſſ. *naſci credit pediculos in partibus, quae capillatura conceptae ſunt* (Clar. Ammann. in margine legit *coopertae*, ſed in Edit. Lugdunenſ. quam poſſideo, vir quidam doctus, neſcio, utrum e MSt. an ex ingenio, adſcripſit, *conſeptae*) *ac nunc* conſueti *atque ſimplicis formae, nunc* ignoti, *hoc eſt, latioris, et duri magis, ac ſaevientes morſibus vehementer, quos quidem ferales appellant.* Tormentorum genus Aegyptiis ab Omnipotente immiſſum, hos pediculos extitiſſe reor. Si enim pediculorum nomen כנים *Cinnim*, a firmitate et ſtabilitate deſumptum eſt, (כון *Cun* quippe in Niphal נכון *nacon, ſtabile* et *firmum* eſſe ſignificat) כנים *cinnim*, ſtabile et firmum animalculum, et ut modo ex Stagyrita didicimus, δυσαφαίρετον ἀπὸ τȣ͂ σώματος, *quod a corpore non facile eximitur*, denotat. Hoc autem in pediculos vulgares capitis non quadrat. Proinde pediculi hi ferales vocantur Arabice *filiae durouz*, id eſt, *ſuturarum* aut *commiſſurarum*, propterea quod firmiſſime adhaereant corpori per ſuturas et commiſſuras conjuncti, ſic ſentiente incomparabili Bocharto. Vt veroſimile plane ſit, Aegyptios potius feralibus quam vulgaribus infeſtatos, inconſueto quippe malo. Plinius, quem jam citavimus, Valerianus, hoc pediculorum genus, quod ſint latiores et ricinis ſimiliores *feſſas ovium* vocavit; quas per abbreviationem vocis *ferales* factas eſſe credidit doctiſſimus Barthius, illuſtris non minus literis quam proſapia; notatus hinc ab eruditiſſimo Reineſio, qui ex Arabico *Feſſeſis*, quod apud Avicennam l. 2. Canon. tetr. 2. c. 277. *cimicem* ſignificat, detortum eſſe vult, ut lingua Latino-Barbarorum ejusmodi hybridis abundat. Fortaſſe fuit apud La-

tinos nulla propria insecti hujus appellatio; κροτῶνας igitur ovibus innascentes ob similitudinem vocavit inguinalium pediculorum genus. Diversa apud varias nationes obtinuit nomina. *Piatolae* sive *platulae* apud Valesc. de Tarant. libr. 16. cap. 36. Arabes vocant *Zeccam*, et cimicem uno nomine vocant *alcorad*, quod forte a Graeco Κόρις, *cimex*, corruptum. *Zecca* secundum Italorum acutissimum Etymologum, a *sugendo* quasi *sugica*, *zicca*, *zecca*. *Ferrar. Origin. L. Ital. p.* 318. Magnus Scaliger per jocum quasi *caecam* vocat, Exercit. CXCIV. ad Cardan. Nobiliss. *Menagius nell' Origini della Lingua Italiana*, quod mireris, a *ricino* deducit, *ricinius*, *cinius*, *cinicus*, *cicus*, *ciccus*, *ceccus*. Vel a voce τζιβίκιον, quo vetus in Homeri Odyss. Scholiastes utitur. Melius *platolae* vel *piatolae* nomen, quo Itali illud insectum indigitant, a *blatta*, *blattola* deducit, quod tamen Ferrario displicet. Vascones *pezzoladas* vocant, Galli *morbions*, quo nomine descripsit Illustr. Tulpius Observ. L.IV. Germani, Filtzläuse oder Blattläuse. Descriptionem per microscopium nobis dedit summe industrius Redi Fig. XLII. Nec in inguine tantum nidulatur hoc pediculorum genus, sed in omnibus illis partibus, quae capillatura conseptae. Sic *palpebrarum phthiriasin* Galenus inter species scabiei recenset: φθειρίασίς ἐςι περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα, λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλεσα. *Phthiriasis palpebrarum est scabies, quae ciliorum radices obsidet.* Galen. in defin. medic. Conf. Actuar. L. 2. περὶ διαγν. παθ. c. 7.

Alia quoque insecta φθειρῶν nomine veniunt, plane a pediculis diversa. Curculio in Gloss. Cyrill. vocatur φθεὶρ σίτου. Sic φθεὶρ θαλάσσιος dicitur scarabaeo terrestri similis vermis, plane a pediculo abludens; non secus ac apud Latinos scarabaeus, qui et taurus, *pediculus terrae* vocatur. Ita Diodorus Siculus libr. III. Acridophagorum morbum describens, nunc ἑρπετὰ, nunc φθεῖρες appellat. Sic φθεῖρες pariter dicuntur τὰ τῶν πιτύων ἐξανθήματα, *picearum tubercula*, a similitudine, quam sibi quidam cum pediculis imaginati sunt, unde Eustathius Iliad. β. φθειρῶν,

scri-

scribit, ὄρος Καρίας περὶ Μίλητον, πολλὰς ἔχων πίτυς, ὧν τὰ ἐξανθήματα ἄτω καλεῖται ὡς ὅμοια φθειρσὶν. οἱ δὲ δίρκοι λέγονται, ὡς δηλοῖ Παυσανίας ἐν τῷ κατ' αὐτὸ Λεξικῷ εἰπών. Δίρκοι οἱ φθεῖρες. *Phthiron mons Cariae circa Miletum, multas pinus habens, unde quae efflorescunt sic appellantur, quia sunt pediculis similia; qui etiam dirci dicuntur, ut* in Lexico *suo dicit* Pausanias. Vermes sunt vites depascentes, si Ctesiae credimus, qui ad Hyparchi fluvii fontes animalcula describit, quae arbores electriferas depascunt et corrumpunt; ὥσπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι οἱ φθεῖρες τοὺς ἀμπέλας, *ut pediculi in Graecia vites.* Quis vermes hos pediculis similes pronunciet, nisi Arabicam Bibliorum versionem in subsidium vocare velit, ubi Psal. 77. v. 51. (Hebraeis 78. 46.) legitur: *Cibavit pediculum fructibus eorum*; cum Hebraea habeat: *et dedit brucho proventum eorum.* Syrus *locustas* substituit. Itaque judicat maximus Bochartus, Arabicum *Alkamla*, pediculum, mutandum in *Alkamsa*, locustam. Et sic patet φθειρῶν nomine venire pariter locustas aliosque terrae fructus depascentes vermes, qualia quoque animalcula viridia exiguo admodum corpore, pedibus sex instructa, et in capite binis antennis, quae e rubigine produci rusticorum vulgus credit. Sed et *pediculi rosarum*, quos acutissimi visus Loevvenhoekius in rosis deprehendit, coloris prasini, alis tripliciter complicatis instructos, potius ad vites depascentes vermes, quam ad pediculos referendi. Vid. ejus Contin. Arcan. Epist. 94. p. 9. seqq. Σκώληκας et φθεῖρας pariter promiscue dicunt Auctores. Sic 2. *Maccab. cap. 9. v. 9.* Antiochus Epiphanes, et *Actor.* XII. v. 23. Herodes Agrippa, foedis hisce animalculis exesi σκωληκόβρωτοι dicuntur, quos pediculari morbo sive φθειρίασι, periisse fere omnes credunt. Stupendae orientalium linguarum eruditionis abyssus, Bochartus Hierozoic. P. II. Lib. IV. c. 19. equidem non sine magno errore eorum morbos ad phthiriasin referri credit, cum potius a veris vermibus erosos velit. Sed nec pediculi e vermium numero eximi queunt, quippe *Isidoro Orig. libr. XII. cap. 7. pediculi, vermes cutis, a pedibus sic dicti*, Hactenus

 allata

allata permoverunt doctiss. Kuhn. Not. in Aelian. Var. Histor. ut σκωληκόβρωτος tantundem ipsi valeat, ac apud Hesychium in Vit. Philosoph. φθειρόβρωτος. Et verbum φθείρω, a quo φθεὶρ descendit, indigitat omne illud vermiculorum et animalculorum genus, quod ex corruptione sive putredine et generatione spontanea, absque praevio seminio, provenire credidit cana antiquitas.

Imo putredinem et cordis corruptionem ipsam a verbo φθείρω vel φθέρω dici posse, me persuadet interpretatio loci Jerem. 43. v. 12. ex mente maximi Bocharti. Versio Graeca legit: φθειριεῖ γῆν Αἰγύπτε, ὥσπερ φθειρίζει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐτε̃. *Excutiet pediculos terrae Aegypti, ut pastor excutit pediculos vestis suae.* Neque enim satisfaciunt haec Theodoreti: ut doceret, non perfunctorie bellum in Aegyptum gesturum, sed illam exacte deleturum, ἀπεικάζει αὐτὸν ποιμένι τε̃ς φθεῖρας συλλέγοντι, *eum cum pastore confert, qui pediculos suos colligit:* nempe id accurate faciunt pastores, quia otio maxime abundant. Haec, inquam, non satisfaciunt, quia in Hebraeo textu nihil simile habetur. Nec Prophetam verisimile est, egregium bellatorem cum pastore comparasse, qui pediculos suos eximit. Verum enimvero probat laudatissimus Bochartus latius, Graecos non scripsisse φθειριεῖ et φθειρίζει, sed φθειρεῖ et φθερεῖ. ut sensus sit, fore, ut Aegyptum destruat Nebucadnezar, quomodo pastor deterit vestem suam. Sic cordis corruptio et putredo a verbo φθέρω pariter *cordis phthiriasis* hoc sensu dici posset. Tales autem cordis putredines et corruptiones per abscessus et ulcera dari, exemplis confirmat diligentissimus Sachsius in Ocean. macro- microcosm. pag. 32. Sed prius ex probatis Auctoribus probandum firmandumque esset, phthiriaseos vocabulo ipsam putredinem designari, quod nondum factum.

Demonstravi hactenus, uti spero, satis, partem corporis vermibus quibuscunque afflictam indeque morbosam, phthiriasi affectam absque medicorum scandalo dici posse. Nunc probandum mihi ulterius incumbit, an phthiriasis cordis, sive cor

vermi-

verminosum detur? Maxima equidem Observationum caterva id probare satagunt, modo omnes ἀυτοψία debita, firmaque munitae essent veritate. Multae enim inter illas plane fabulosae, plures fugitivis oculis observatae, ideoque fallaces, in plurimis illa ἀκρίβεια deest, quam hodiernum seculum in observationibus requirit, ut cor verminosum inter pura puta mendacia retulerit Lucianus Germanorum, Georg Rollenhagen in seinen warhafftigen Lügen/ c. 14. p. 198.

Teste Ruffo Ephesio lib. 1. c. 33. δρακοντίδας sive vermiculos in corde notavit divinus senex noster, Hippocrates; sed per similitudinem, et, uti in scholis loqui amant, improprie hoc nomine designavit et comparavit venas, e corde ilico nascentes, non aliam ob causam, quam quatergeminam reflexionem et implicationem aortae utriusque cum vena arteriosa, et arteria venosa, teste doctiss. Welsch. *de Ven. M.* p. 82. Ebn Masvia Damascenus, vulgo *Mesue* dictus, de cordis vermibus mortem inferentibus meminit: sed istorum temporum nimia credulitas, neglectumque Anatomiae practicae studium sive cadaverum rara inspectio, dubias reddit ab Arabibus notatas historias; hinc propius ad tempora nostra accedendum.

Plurimas vermium cordis observationes congessit χαλκέντερος Paullinus *in Append. Dec. II. Ann. VI. Ephem. Nat. Curios.* inter alia narrans: Luchteringae ad Visurgim praepinguem prius suem, motibus convulsivis subinde emaciatam, cum mactaretur, in corde exhibuisse nidum vermium alatorum inibi stabulantium, qui totam cordis substantiam exederunt. Nolo structuram horum vermiculorum latius describere: vereor enim, ne relegentur ad Palaephatum περὶ Ἀπίστων et Agatarchidis apud Photium Patriarcham pediculos Acridophagorum alatos, magno cum pruritu et acerbissimo dolore e corpore erumpentes. Ad similem ἱστορίαν ἐψυσμένην pertinet pariter vermis ille alatus in corpore pueri Confluentiae repertus, cujus Cl. Horstius meminit *in Manuductione ad Medicin.* et vermis e Schenkio *in Observ.*

et Cl. Boneto *in Sepulchret. P. I. libr. II. Sect. VIII. Observ.* XXV. pag. 652. memoratus, albus nempe praeacuto rostello, eoque corneo praeditus, Principis cujusdam cordi adhaerescens. Ejusdem farinae cor bovinum, Glukstadii recens extractum, cui utrimque firmiter adhaerebant bini scarabaei cornuti, viscere non amplius integro. Sic Antigoni παραδόξαις ἱστορίαις illud quoque accensendum, quod publicae relationes Ann. 1676. d. 31. Decembr. nunciarunt, nempe e Principis cujusdam Galli corde prorepsisse serpentem, et adhuc in eodem viscere multos alios vermes repertos esse.

Londini pariter A. 1637. Edoardus May in Johannis Penant cordis laevo sinu anguem bifidum flagellosum observavit, qui et depictus et descriptus a M. Aurel. Severin. *de rar. Absceſſ. libr. IV. p.* 281. quin et eundem anguem bifidum Britannica lingua descripsit memoratus Edoardus May, latine vero Riccardus London Londinensis; ejusque pariter meminit Petrus Servius Pontif. Summ. Vrban. VIII. Archiatorum Comes, in Tr. *de Nat. artisque miraculis* p. 534. Omnia haec recensente Excell. Sachsio *in Ocean. macro-microcosm.* p. 38.

Absit, ut his viris medica in arte omni exceptione majoribus, contradicam, ut potius hanc historiam θαυμασίαις adscribam, vel cum eruditissimo Clerico in exasciatissima *de lumbricorum latorum historia* cap. XIII. Polypos cordis nunc magis ac olim Medicorum choro notos fuisse, firmiter mihi persuadeam; praecipue cum non minima polyporum cordis sit differentia, et alii congrumatum sanguinem, alii carnosum, et membranaceum corpus, alii et vero utplurimum referant adipem, figurarumque inde consistentiaeque conformitate differant, vermiformesque concretiones mentiantur. Forte illi vermes, quorum Observatio XIII. Decur. I. Ann. X. meminit, coloris albi, mortui tamen in ventriculis cordis obvii concreti adipis, polyposi vermes etiam extitere. Vt hac ratione, improprie licet, polypus *phthiriasis cordis* dici queat.

Plurimae igitur cum vermium cordis historiae sint revera suspectae; nolim tamen omnem omnibus denegare fidem, quippe ve-

pe veritati et oculis meis contradicerem, accuratiorique, quae omne dubium excludit, inspectioni, huicque ansam dedit, longiori, quam par est, de Phthiriasi cordis disquisitioni:

Anno seculi hujus currentis septimo vocabar in suburbium *Gostenhof*, ad filiolam tredecim annorum, elegantioris formae. Corripiebatur haec tremore et palpitatione cordis in sensus incurrente. Sudor profluebat frigidus, eoque nimium ingruente, ex cordis tensione nimia, mox Lipothymiae, motibus convulsivis stipatae eam infestabant; erratica semper febris, instantis paroxysmi praenuntia, comite rosione circa praecordia intensissima, pulsus remissio et intermissio. Hariolabar statim vermes tragoediae hujus auctores, nidumque eorum quidem in recondito, minime tamen in corde, tam sancte sub umbone naturae custodito, credebam. Frustra exhibitis medicamentis omnibus, debitis indicationibus satisfacientibus, selectissimisque semper immixtis anthelminticis, in pejus omnia ruunt. Solatium exinde nullum, paroxysmi potius exacerbatio symptomatumque exaltatio. Ingruit pedetentim tabes, forma perit, vires labascunt, febris exasperatur, desperata omnia, denique nil nisi mortis imago

- - - - tetra cor occupat umbra;
Excutitur primum misera, atque horrore rigescit
Spiritus: hinc subito languescens opprimitur cor,
ipsaque mors

post bimestres cruciatus tandem ingruit. Aperto, renitentibus primo parentibus, quod ut plurimum apud nos fieri solet, pectore, cordisque penetralibus nudatis, inspectoque ejus domicilio, quaerimus diri morbi auctores, et in sinistro cordis ventriculo invenimus vermiculorum nidum, tenuiorum, rubicundulorum, mire se moventium reptantiumque, haud equidem absimilium illis, si colorem exceperis, quos in cordis ciconiae ventriculo in Academia Julia a D. I. Kelnero observatos, scribit Paullini loco jam cit. Quis hunc affectum cordis phthiriasin fuisse neget? Plures autem casus similes dari et causas, frequentior Anatomiae practicae usus et crebrior cadaverum inspectio evincet.

Posita sic extra omnem dubitationis aleam hypothesi, vermium in corde nidulantem gregem phthiriasin producere cordis, rationem nunc suppeditat, quem modo laudavimus, Excell. Clericus Tract. de *lator. Lumbricorum Historia* c. XIII. Si cujuscunque generis vermes, aut vermium semina in sanorum sanguine contineantur, (id quod ex vermibus in venis vasisque sanguineis repertis patet;) facillime quoque hac ratione intelligere poterimus, cur in corde ipso, in cerebro, aliisque omnibus corporis partibus, hujusmodi insecta inveniri potuerint, quandoquidem nulla non corporis pars sanguine alluatur, ac proinde vermes cum sanguine advectos eorumque ova recipere interdum possit. Verum vermes istos omnes re ipsa existere, exemplis factisque, quorum veritas per se pateat, prius demonstret aliquis, eorumque formam accuratius, quam adhuc factum est, tradat, ut rem esse certi simus, antequam, cur ita sit, disquiramus. Aurea certe viri prudentissimi et cautissimi clausula, omnibus observationum collectoribus imprimenda.

Praeter *cordis phthiriasin* datur etiam *pericardii phthiriasis*. Riolanus haud postremus Anatomicorum Parisiensium *in Enchirid. Anatom. et Pathol. l.* 3. *cap.* 4. intra pericardium vermes gigni affirmat, et hoc de affectu Salium scripsisse prodit; nec intra cordis ventriculos vermes reperiri negat, qui tamen cavam intra venam geniti eo pervenere. Jam olim Alexius Pedemontanus *libr. I. Secret.* proponendo remedia contra vermes cordis et capsulae, in morbo, quem *lunaticum* ipse vocat, signa ponit palpitationem cordis, totius corporis tremorem lipothymiam et syncopen, totius corporis pallorem et refrigerationem, sudoris eruptionem circa thoracis et cervicis partes. Censet autem de lunatica passione Witebergensium AEsculapius Dan. Sennertus, rem non ex vermibus in pericardio nasci, sed ex intestinis in orificium ventriculi ascendentibus, quod καρδία appellatur. Et haec quidem consentiente antiquitate Sennertus judicat: stomachum quippe pro corde Lucretium, ut καρδίαν pro stomacho Thucydidem dixisse, doctissime animadvertit *Mercurialis libr. I. variar. lect. I. cap.* 1. Egre-

1. Egregius huc collineat Tralliani locus libr. 7. c. 9. p. 142. quo demonſtrat a vermibus repentinam mortem aeque ac ſyncopen oriri poſſe. ἔτω γὰρ καὶ τὰ θηρία ταῦτα θανάτους αἰφνιδίȣς ὀργάζονται καὶ συγκοπὰς ἐδὲν ἧττον τῶν ὀλεθρίων χυμῶν. *Nam haec animalcula adeo repentinam mortem et ſyncopas non minus quam pernicioſi humores inferunt.*

Sed firmanda erit pluribus adhuc exemplis phthiriaſis pericardii. Hartmann. in *Prax. Chymiatric.* c. 30. in capſula et corde gigni pariter vermes credit, et cognoſci ex puncturis et doloribus cordis, et diagnoſticon eſſe convulſionem. Similem caſum recenſet e MSc. Stockeri Bonetus *in Sepulchr. P. I. L. V. Sect. VIII. Obſerv. 25. p. 652.* et ex Petri Sphererii Archiatr. Moguntin. Obſerv. refert, ſubitaneae mortis cauſam fuiſſe vermem vivum in cordis capſula. Vid. quoque Zacutus *Luſit. Prax. med. admirab. L. 2. Obſerv. 39.*

In Epidemiali conſtitutione, ubi aegri cum convulſione et continua cordis palpitatione moriebantur, in ſingulis capſulis cordis affixos invenit vermes, magnitudine minimum digitum aequantes, Petrus a Caſtro Archiater Mantuanus, id quod ex ejusdem Praxi MSc. excerpſit laudatiſſimus Sachſius a Löwenheim *in Ocean. Micr. Macr. p.* 89. Sic illuſtr. Baglivius Excell. Dno. Andry obſervationem communicavit, quam Tractatui Gallice inſcripto, *de la generation des vers* Chap. 14. edit. del Ann. 1714. inſeruit, de verme palmam unam longo, nigro et piloſo in pericardio viri cujusdam reperto. Vir iſte poſt atroces ventriculi et partium adjacentium dolores, motus convulſivos, cum pallore faciei et proſtratione virium toto corpore, octies in hora diu paſſus fuerat. Quibus exemplis jure meritoque addimus illum, qui de corde eruditiſſime ſcripſit, ejusque penetralia accuratiſſime rimatus eſt, Lowerum innuo, *Tr. de Corde* cap. 2. *Saepenumero*, inquientem, *vermes intra capſulam cordis geniti arroſione ſua, magnas cordi aliquando moleſtias faciunt, atque cordis tremore, anxietate, pulſu ſaepe intermittente, dolore pungente et ſyncope ſe produnt.* Quo in caſu vir fidiſſimus remedium

dium promit ad debellandam symptomatum ab his noxiis animalculis catervam; cataplasma nempe e foliis Cinarae, Tanaceti et Absynthii vulgaris, aceto vini albi acerrimo incoctis, et cum Mithridatio mixtis. Hoc remedio regioni cordis bis applicato palpitationem cordis, et pericardii phthiriasin penitus dissipatam vidit; id quod adductum Lovverianum facto experimento confirmat Excell. Helwichius *Observ.* 188. *Ann. V. et VI. Dec. III. Ephem. nostr. Nat. Curios.*

Jungimus huic externo remedio, quod nobis in phthiriasi cordis suggessit, uterque Plinius in locis a nobis jam adductis, internum illud raphani pharmacum. Scilicet hoc ipso remedio eruditissimus quondam Borrichius *in Hermet. AEgypt. et Chemic. Sapient. c. V.* doctissimum Conringium, qui cum editis omnibus exemplaribus *phthisin* cordis legit, convincere conatus est, *phthiriasin* legendum esse. Noverat quippe Plinius probe phthisicos offendi acribus, eoque mel Atticum, resinam laricis, et cochleas Africanas iisdem commendat Libr. XXVIII. et L. XXX. eoque docere hic instituerat, per phthiriasin cordis vermes in sinubus cordis haerentes intelligendos, quibus enecandis tollendisque convenientissime servit raphanus.

Haec Danorum gloria Borrichius, qui ad firmanda ea, quae de raphani praestantia in phthiriasi cordis dixerat, sequentia e viri in praxi medica expertissimi Gabelchoveri Cent. III. c. 1. subjungit: *Quando generantur vermes sub corde, vel sub capsula cordis, et faciunt puncturas et dolores, et medicamenta dantur cordialia, nihil proficiunt, et aeger moritur. Sed vera cura est talis. Recipe succi allii, raphani et nasturtii, detur et statim curabitur. Credo experto, quia verum est. E MSt. Joh. Stokkeri, illustris suo tempore Medici, experimentorum libro depromtum, cujus vestigiis volui insistere, et curatio, Deo sit laus, bene successit, ita ut cito convaluerit, et jam optime se habet in conjugio vivens aliquot liberorum parens.* Ad expellendos hos pariter vermes in cordis penetralibus nidulantes et phthiriasin cordis producentes in praxi sua, quae felicissima erat, eosdem raphani,

ni, allii et nasturtii succos commendat tempore suo Germaniae nostrae in arte medica praeceptor communis, Sennertus. Eadem mens erat jam Hartmanno, qui animadvertens, prae coeteris virgines huic malo praecipue obnoxias esse, talem curationis instituit methodum. Sepositis cordialibus, ad quae medicorum vulgus in omnibus sic vulgo dictis cordis affectibus tanquam ad sacram confugere solent anchoram, hoc tamen in casu, si non noxia, inutilia certe deprehendit; Mercurio vivo purgato et cum saliva jejuni mortificato vel succo limonum temperato ad ℈j. cum conserva Rosarum ℥ß et Benz. gr. iij. vermes abigere satagit. Sed cum suboluerit sagacissimo alias Chemico, et renascentis tunc in Germania nostra artis hujus Camillo, hoc remedii genus nonnullis fore suspectum, mox ad Mercurii infusionem in ▽ frig. vel aquam ex alliis caepisque destillatam ad uncias duas vel tres delabitur; tandem malo pertinaciori inhaerente convulsionumque paroxysmis recurrentibus, (quod pathognomonicum vermiculi cordialis credit,) in extractis specificis allii, raphani, nasturtii aquatici securum quaerit refugium, quae ad ℈j ex brodio vel jusculo praemacerato raphano exhibet. Extractorum autem penuria succos harum specierum omni mane svadet, et eorum parata salia pariter salutaria praedicat.

Illud denique, ut brevibus me expediam, in artis nostrae divinae gloriam vergit, hoc remedii contra cordis et pericardii phthiriasin ab Aegypti regibus suppeditatum fuisse genus, illosque Anatomiae practicae in secandis cadaveribus, si non manus, operam certe admovisse, ambobus testibus Pliniis. Siccine, inquies, hoc regium exercitium, interiora corporis nosse? Vtique. Manethonem apud Eusebium Pamphil. in Chronic. in subsidium voco, qui Athostin antiquissimum Aegypti regem, artem Medicam exercuisse non tantum testatur, sed et libros Anatomicos conscripsisse. Idem Eusebius memorat, se pariter Nechepsus Aegypti regis scripta medicinalia vidisse. Meminit etiam regis hujus Aëtius Amidenus Tetrabibl. I. Serm. 1. quo loco de Anthemo sive Chamaemelo differit, et idem ejusdem Tetrabibl.

Serm 2. c. 19. et 25. ubi eum Regem appellat; et iterum cap. 47. et Tetrabibl. 2. Serm, 2. cap. 92. et Tetrab. 4. Serm. 3. c. 12. Hujus quoque mentionem injecit Vectius Valens Antiochenus in libris, quos inſcripſit, *Antilogias*, et Galenus *libr. ſimpl. medicam.* 9. ubi de Jaſpide viridi tractat, eumque citat ex libr. VI. atque X. Sic Julius Firmicus Maternus *Aſtronom. libr. IV. c.* 16. illum vocat juſtiſſimum Aegypti Imperatorem, et illum pariter fuiſſe optimum Aſtronomum, omniaque vitia et valetudines collegiſſe atque omnium aegritudinum medelas divinae rationis magiſteriis adinveniſſe. Et libr. VIII. cap. 3. adhuc illum divinum facit. Magicae artis peritum fuiſſe Euſebius Chronographus vult. Hinc Auſonius Epiſt. 19.

Quique magos docuit myſteria vana Necepſus,

vel ut alii legunt, *Nechepſi*. Tiraquellus credidit, hunc regem fuiſſe, quem *Nechephien* vocabat Artabanus; ſcilicet illum Aegypti regem, qui Moſem carceri tradidit, quod populum liberare ex Aegyptiaca ſervitute conaretur: ſed optime Notis ad Auſonium judicat Vinetus, hujus nominis plures Aegypti fuiſſe reges, ut nil certi, qualis fuerit, ſtatui poſſit.

Jungimus binis his Aegypti regibus, artis noſtrae ſcientiſſimis, tertium, ab antiquis jam Auctoribus Necepſo junctum. Sic utriusque meminit Plinius *Hiſt. natural. libr.* 2. *c.* 23. *et libr.* 7. *c.* 49. Julius Firmicus autem elegantiſſimo mactat elogio libr. IV. *Aſtronom. in Praefat.* p. 45. *Quare illi divini viri*, ſcribens, *atque omni admiratione digni, Petoſiris Necepſoque, quorum prudentia ad ipſa ſecreta divinitatis acceſſit, etiam mundi genituram divino nobis ſcientiae magiſterio tradiderunt &c.* et iterum libr. 4. c. 5. illos vocat *divinos viros et ſanctiſſimae religionis antiſtites*. Aſtrologica ſcripſiſſe Suidas auctor eſt; Petoſiris epiſtolam Aſtrologicam ad Necepſum regem ſcripſiſſe, de ratione praeſciendi futura, ex literis nominis cujusque, quibus numeri deſignari ſolent, Vinetus teſtatur. Extare in Bibliotheca Caeſarea Vindobonenſi MSS. auctor eſt Excell. P. Lambecius L. VII. p. 118. et Neſſel, in Catal. MSS. Bibl. Vindob. In Bibliotheca MSS. Medici

dici Parisini doctissimi, Renati Moraei Ph, Labbeus in nov. Bibliotheca MSS. p. 213. Ejusdem Petosiris ad Nechepsum regem organum Astrologicum asservari, testatur quem modo laudavimus Lambecius loc. cit. Praeter hoc Astronomiae studium medicam pariter artem calluisse Petosirin, testis est Juvenalis satyr. VI. v. 378.

Aegra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.

Petosiris scripta pluribus exposuit et illustravit Manetho in libr. VI. Ἀποτελεσματικῶν, ut ipse fatetur libr. I. v. 11. seq.

Ὄφρα κεν ὅσσαπερ αὐτὸς ἐπιτροχάδην Πετόσιρις
Εἴρηκεν, τάδε πάντα μάλ' ἀρεκέως καταλέξω
Ῥυθμοῖς ἡρωικοῖσι καὶ ἑξαμέτροις ἐπέεσσιν.
Vt quae ipse obiter et cursim Petosiris
Dixit, ea omnia certe clareque memorarem
Rytbmis heroicis et Hexametris cantibus.

Vid. insuper Excell. Gronovius Not. in Maneth. p. 266. Vt nil de Apide Serapideque primis Aegypti regibus, Medicinae omnis instauratoribus dicam, de quibus pluribus in Serapiade et Mythologia Serapidis Medica. Aegyptiorum haec regum in artem hominibus saluberrimam propensio quod immensum creverit; et reliquas nationes excitavit, ut Aegyptum adierint, Medicinae discendae gratia. Maxima in veneratione prae reliquis erant Alexandrini; ut ex Ammiani Marcellini elogio Hist. libr. XX. cap. XVI. p. 267. Edit. Gronov. *suffecerit medico, ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandriae se dixerit eruditum.* Hinc Juliani Augusti νόμος περὶ τῶν Ἰατρῶν, *lex de Medicis*, qua immunitates medicis Alexandrinis datas confirmat, et a senatoriis muneribus liberos vivere jussit, ut arti σωτηριώδη eo melius vacare possint. Libanius in libr. IV. epist. 95. ad Marium de Chrysogono Phoenice discipulo suo loquens, ait, eum relicta schola sua navigasse in Aegyptum, ut medicinam ibi cito disce-

ret sub professore magno. Idem testatur etiam Theodoritus in Epist. 224. Et Galenus ipse pronior in gloriam Graecorum quam Barbarorum, ingenue confitetur peritiam Anatomicam Aegyptiorum et praesertim Alexandrinorum. De Administr. Anatom. L. I. *Hoc autem sit opus tuum*, scribit, *hoc studium, ut non librorum modo lectura, verum sedula etiam inspectione, fideque oculata, cujusque ossis humani speciem accurate perdiscas. Quod quidem Alexandriae multo facilius facies, ubi Medici ossium disciplinam auditoribus ante oculos exponunt.* Imo πολυτρύλλητον dogma, hominem microcosmum esse, et macrocosmo analogum, Aegyptiis originem debere, luculento sermone exposuit Julius Firmicus Maternus Mathes. libr. 3. E quibus locis clare patet, anatomen Aegyptiorum non institutam fuisse in usum tantum condiendorum cadaverum, quod celeberrimo cuidam viro placuit, quod disertissimis verbis confutatum a Plinio seniore et juniore pariter, quorum loca adduximus pro ulteriori confirmatione cordis phthiraseos.

Quo ipso recitandi finem faciens, cum ilico ad me, Non est, quod nos amplius morbo hoc Pliniano vexes: est enim res satis exposita, et dilucide explicata. Quippe cum vespera appeteret, et campanae in urbe nostra sonus zephyro flante finem diei adesse indicaret, valedicentes lentis in urbem redeunt passibus, relinquentes me otio meo literario et secessui optatissimo.

